

Fylkesmannen i Hedmark

Opplæringsloven § 5-4

Unni Dagfinrud
Seniorrådgiver
04.05.2016

Opplæringsloven

§ 1-3 Tilpasset opplæring og tidlig innsats

”Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidatene”.

§ 5-1 Rett til spesialundervisning

«Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning».

Fylkesmannen i Hedmark

Tilpasset opplæring

Ordinær opplæring

LK 06- Kompetansemålene

og/eller

Spesialundervisning

**LK 06- kompetansemålene
ikke samsvar med LK 06**

Fylkesmannen i Hedmark

Opplæringsloven § 5-4

Nærmere om saksbehandlingen i samband med vedtak om spesialundervisning

Eleven eller foreldra til eleven kan krevje at skolen gjer dei undersøkingar som er nødvendige for å finne ut om eleven treng spesialundervisning, og eventuelt kva opplæring eleven treng. Undervisningspersonalet skal vurdere om ein elev treng spesialundervisning, og melde frå til rektor når slike behov er til stades. **Skolen skal ha vurdert og eventuelt prøvd ut tiltak innanfor det ordinære opplæringstilbodet med sikte på å gi eleven tilfredsstillande utbytte før det blir gjort sakkunnig vurdering.**

Før det blir gjort sakkunnig vurdering og før det blir gjort vedtak om å setje i gang spesialundervisning, skal det innhentast samtykke frå eleven eller frå foreldra til eleven. Med dei avgrensingane som følgjer av reglane om teieplikt og § 19 i forvaltningslova, har eleven eller foreldra til eleven rett til å gjere seg kjende med innhaldet i den sakkunnige vurderinga og til å uttale seg før det blir gjort vedtak.

Tilbod om spesialundervisning skal så langt råd er, formast ut i samarbeid med eleven og foreldra til eleven, og det skal leggjast stor vekt på deira syn.

Forholdet tilpasset opplæring, ordinær opplæring og spesialundervisning

§ 1-3 Tilpasset opplæring og tidlig innsats

”Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidaten”.

§ 5-1 Rett til spesialundervisning

«Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning».

Opplæringsloven § 5-4, første ledd, tredje punktum:

«Skolen skal ha vurdert og eventuelt prøvd ut tiltak innanfor det ordinære opplæringstilbodet med sikte på å gi eleven tilfredsstillande utbytte før det blir gjort sakkunnig vurdering».

- Opplæringsloven § 5-4, første ledd, tredje punktum presiserer skolens plikt til å vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet før saken henviser til PP-tjenesten

Skolens handlingsrom – ordinær opplæring

- Skolen har plikt til å legge til rette for en opplæring som fremmer elevenes læringsutbytte.
 - Dette innebærer arbeid med:
 - læreplanene
 - vurderingspraksis
 - læringsmiljø
 - metodevalg
 - lærerkompetanse
 - Dette krever:
 - felles forståelse for hva eleven skal lære
 - bevissthet for hvordan det skal legges til rette for denne læringa
 - at vurderinga fremmer læring hos eleven

Fylkesmannen i Hedmark

Hvilke forhold kan være aktuelle å se på for å tilpasse opplæringen?

Skolens/lærers kompetanse

Metodevalg

Organisering

Lærertetthet

Læremidler

Læringssyn

Relasjoner

Progresjon

Inkludering

Forventninger

Læringstrykk

Vurdering

Fire prinsipper for vurderingsarbeidet – gjelder **ALLE** elever

Elevers og lærlingers forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de:

- Forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem.
- Får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen.
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg.
- Er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling

Skolens vurdering av elevens utbytte av opplæringa og forholdet til kompetansemålene

Skolen skal ta stilling til om eleven:

1. følger kompetansemål på eget trinn

- jf. opplæringsloven §§ 2-1, 2-3 grunnskolen og §§ 3-1 og 3-4 videregående opplæring
- jf. forskrift til opplæringsloven § 1-1 grunnskolen og § 1-3 videregående opplæring

følger kompetansemål innenfor spennet på eget hovedtrinn

- gir grunnlag for individuell vurdering med karakter
- regnes ikke som avvik fra kompetansemålene, men ulik grad av måloppnåelse

2. ikke følger kompetansemål innenfor eget hovedtrinn;

- dvs. kompetansemål på lavere hovedtrinn eller
- helt individuelle opplæringsmål
 - Dette er å regne som avvik fra kompetansemålene; åpenbart behov for spesialundervisning, jf. rundskriv F-04-2013.

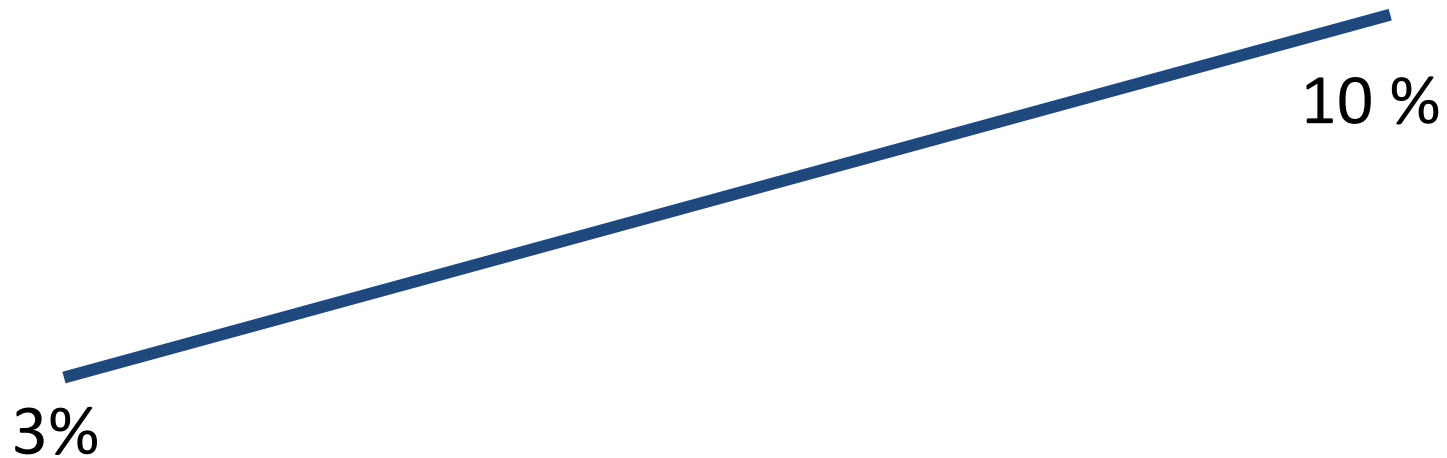
Bakgrunn for endring i oppl. § 5-4

- Utvikling over tid av elevenes utbytte av den ordinære opplæringen/behov for spesialundervisning
- *Handlingsrom* for kommuner og fylkeskommuner i forhold til omfang spesialundervisning
- Mest spesialundervisning på ungdomstrinnet og minst på de første trinnene i grunnskolen

Fylkesmannen i Hedmark

Andel elever med enkeltvedtak om spesialundervisning Kommunene i Hedmark 2015/2016

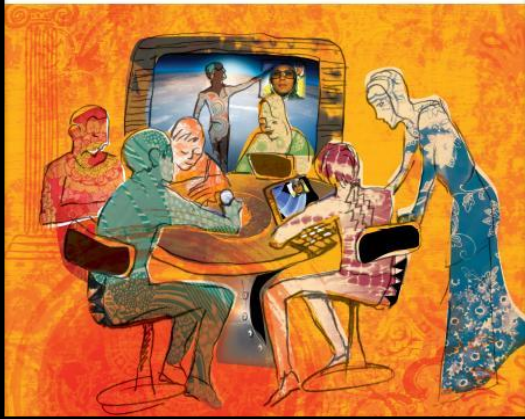
Meld. St. 18

(2010–2011)

Melding til Stortinget

Læring og fellesskap

Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn,
unge og voksne med særlige behov

Prop. 129 L

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i opplæringslova og
privatskolelova (spesialundervisning m.m.)

Oppl. § 5-4 plikt til å vurdere utbyttet av opplæringen før vedtak om spesialundervisning

jf. Prop. 129 L (2012-2013) og rundskriv F-04-13

- Hensikten er å bidra til å styrke vektleggingen av et godt tilpasset ordinært opplæringstilbud, dvs.
”godt fungerende allmennpedagogikk”
- og som en følge av dette, reduksjon av behov for spesialundervisning.
- Målet med lovbestemmelsen er å sikre at skolene gjør en *grundig vurdering* av om elevene kan få et tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplærings- tilbudet.

Opplæringsloven § 5-4 første ledd

- Eleven eller foreldra til eleven kan krevje at skolen gjer dei undersøkingar som er nødvendige for å finne ut om eleven treng spesialundervisning, og eventuelt kva opplæring eleven treng. Undervisningspersonalet skal vurdere om ein elev treng spesialundervisning, og melde frå til rektor når slike behov er til stades.

Skolen skal ha vurdert og eventuelt prøvd ut tiltak innanfor det ordinære opplæringstilbodet med sikte på å gi eleven tilfredsstillande utbytte før det blir gjort sakkunnig vurdering.

Hva innebærer lovbestemmelsen

- Skolens plikt til å vurdere og eventuelt prøve ut tiltak med sikte på å gi eleven tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen *før* vedtak om spesialundervisning, er nå lovfestet. Endringen gjelder tilsvarende for friskoler, jfr. friskoleloven § 3-6.
- Plikten til å prøve ut tiltak før melding til PP-tjenesten, gjelder *ikke* dersom det etter skolens vurdering er *åpenbart* at tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet ikke vil føre til at eleven vil få et tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Hva innebærer lovbestemmelsen

- Lovbestemmelsen skal ikke innebære forlenget saksbehandlingstid for de elevene som har behov for spesialundervisning.
- Lovbestemmelsen medfører ikke noen endring i elevens/foreldrenes rett til å kreve vedtak om spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-3.

Ikke krav om samtykke jf. Prop. 129 L (2012-2013)

- Det er ikke krav om samtykke fra foreldre eller elev for å vurdere om eleven får tilfredsstillende utbytte innenfor det ordinære opplæringstilbudet og prøve ut tiltak innenfor ordinær opplæring.
- Det kreves heller ikke samtykke dersom PP-tjenesten gjennom sitt systemrettede arbeid observerer i klassen. Dersom informasjon som PP-tjenesten har fått ved sitt systemrettede arbeid skal kunne brukes som grunnlag ved en sakkyndig vurdering, må det inntas i samtykket at informasjonen kan brukes.

Verktøy før tilmelding til PPT – pedagogisk rapport

Skolen bør vurdere både individfaktorer og systemfaktorer *før* det foretas en eventuell tilmelding til PP-tjenesten.

Skoleeier bør ha et **system** for hvilke kartlegginger skolen skal gjøre slik at dette samsvarer med *PP-tjenestens forventning* ved en eventuell videre henvisning av eleven.

Områder som er aktuelle å kartlegge kan være:

- Hva består elevens vansker i?
- Hvilke tiltak har vært iverksatt?
- Hvordan har disse tiltakene fungert?

Verktøy før tilmelding til PPT – pedagogisk rapport

Resultatet av kartleggingen kan inngå i henvisningen som eventuelt sendes til PP-tjenesten. Dette kan også fungere som en dokumentasjon på hva som er gjort fra skolen sin side. Dette gjelder blant annet tilpasning av opplæringen.

Spørsmål som rektor og lærer bør stille er blant annet:

- Kan man ved å se på arbeidsmåter, organisering, materiell, læremidler og hjelpemidler gjøre endringer innenfor eksisterende rammer som kan bidra til økt utbytte av opplæringstilbudet?
- Er det forhold rundt eleven som forårsaker eller forsterker vanskene?
- Har vanskene sammenheng med gruppe-/klassesammensetning, med forholdet til jevnaldrende eller med forholdet til voksne?
- Er det rutiner eller organisatoriske løsninger som bidrar til å forsterke problemene?

Følgende sider ved den ordinære opplæringen inngår i vurderingen i forbindelse med kartleggingen av denne for å finne om en elev har tilfredsstillende utbytte:

- **Målene for opplæringen** og hvordan disse ivaretas i den ordinære opplæringen.
- **Innholdet** i opplæringen.
- **Rammefaktorer:** gruppens størrelse, bruk av mindre grupper i opplæringen, antall lærere, hjelpemidler som brukes.
- **Elevenes forutsetninger** og behov; tilpasset opplæring, særlige behov i elevgruppen? Hvor mye individuell hjelp eller veiledning og tilpasning gis innenfor gruppen?
- **Arbeidsmåter;** hvilke organisatoriske og pedagogiske differensieringstiltak brukes? Hvor mye oppfølging gis til den enkelte eleven?

Vurdering av tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen

- Sentralt i denne vurderingen er spørsmålet om:
 - den individuelle utviklingen og mestringen til eleven er så liten at særskilte tiltak bør settes i verk.
 - Det må også vurderes om eleven kan få et tilfredsstillende utbytte ved at den ordinære opplæringen endres.
 - Vurdere elevens opparbeidet kompetanse opp mot andre elever på samme årstrinn. Sammenligning.

Vurdering av tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen

- Retten til spesialundervisning er knyttet til at eleven har et *særskilt* behov. Dette vil være et annet behov enn behovet til elever flest.
- I Ot.prp. nr. 46 (1997-98) på side 167 i merknad til § 5-1 kommenteres tilfredsstillende utbytte nærmere:

«Det er ikkje noko eintydig kriterium kva som er tilfredsstillande utbytte, men spørsmålet må vurderast ut frå ei avveging ut frå skjønn. Dersom eleven ikkje har noko utbytte av den ordinære opplæringa, er vilkåret oppfylt. Det er likevel noko sjeldan at ein elev anten har fullt utbytte eller ikkje noko utbytte i det heile. Som regel har eleven større eller mindre utbytte av opplæringa. I at utbytte skal vere tilfredsstillande, ligg det at eleven kan ha rett til spesialundervisning også der han har eit visst utbytte av opplæringa.»

Sakkyndig vurdering oppl. § 5-1(mal fra Udir)

- Bakgrunnsopplysninger for vurderingen
- Informasjon fra foresatte/elev
- Informasjon fra skole (Pedagogisk rapport og annen dokumentasjon)
- PP-tjenestens egne undersøkelser
- PP-tjenestens vurdering
- Tilrådning fra PPT som sakkyndig instans
- Anbefalinger som gjelder andre tiltak/hele opplæringstilbudet
- Vurdering av behovet for videre oppfølging av PP-tjenesten
- Varighet av den sakkyndige vurderingen

Sakkyndig vurdering (fra mal Udir)

Informasjon fra skolen (Pedagogisk rapport og annen dokumentasjon)

Beskrivelse av den ordinære opplæringen og læringsmiljøet på trinnet/klassen

Er:

- *strukturen på undervisningen slik at den fremmer læring hos alle elever?*
- *reglene og rutinene for undervisningen klare og anvendes de tydelig?*
- *læreren/e tilstrekkelig støttende til elevene og får de tilbakemeldinger?*
- *forventningene til elevenes læring høye og realistiske?*
- *læringskulturen i klassen tilstrekkelig læringsorientert?*
- *relasjonene mellom elevene støttende og inkluderende?*
- *samarbeidet mellom skolen og foresatte støttende og problemløsende?*
- *Skolens/lærers vurderingspraksis og metodevalg*
- Skolens vurdering av elevens utbytte i de enkelte fag.
 - *Beskrivelse og analyse av tiltak som skolen har iverksatt*
- Lærers vurdering av hvor inkludert *faglig, sosialt og organisatorisk* eleven er.
- Kartleggingsresultater; *nasjonale og lokale kartleggingsresultater, språkferdigheter når det gjelder særskilt språkopplæring.*
- Årsrapport dersom elevene har hatt spesialundervisning tidligere.

Systemrettet arbeid, jf. oppl. § 5-6 dvs. kompetanse- og organisasjonsutvikling

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

«Tenesta skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å leggje opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov.»

Systemrettet arbeid, jf. oppl. § 5-6 dvs. kompetanse- og organisasjonsutvikling

- PP-tjenestens systemarbeid skal fortsatt være rettet mot elever som har særskilte behov, men årsaken til behovene trenger ikke nødvendigvis være knyttet til eleven.
- De kan også ha sin årsak i måten skolen har valgt å organisere klassen og opplæringen på, mangel på nødvendig kompetanse og klasseledelsesutfordringer.
- PP-tjenesten kan på et tidlig tidspunkt gi råd til skolen om løsninger og tiltak som gjør at eleven kan få et tilfredsstillende utbytte innenfor den ordinære opplæringen, slik at det ikke blir nødvendig å henvise eleven til PP-tjenesten og gjøre enkeltvedtak.

Refleksjonsoppgave

Med utgangspunkt i egen arbeidssituasjon:
Hvordan er praksis innenfor regelverket som nå er presentert?

1. Tilpasset opplæring:

- Begrepsforståelse
- Ivaretaking av LK06
- Tilrettelegging av opplæringen

2. I hvilken grad inviteres PPT til å bistå i skolens arbeid?

3. Er det behov for endringer i:

- Skolen
- PPT
- Og har dette i så fall betydning for samarbeidet?

Fylkesmannen i Hedmark

Pådriver for utvikling